

Tórshavn, tann 12. mai 2022
J.Nr.: LUM-16- 21/19719-102
(at tilskila í svari)

Kanning
av næmingaráðum í fólkskúlum, frískúlum og
serskúla

Innihald

1. Kanningin	3
2. Svarini frá skúlunum	4
2.1. Skúlar, sum ikki høvdu næmingaráð	4
2.2. Skúlar, sum høvdu næmingaráð	4
2.2.1. Samanseting í næmingaráðunum, so sum aldur og kyn av limunum	5
2.2.2. Næmingaráðsvalið	5
2.2.3. Skipan av næmingaráðsfundum	6
2.2.4. Leiklutur næmingaráðsins í virkseml skúlans	6
2.2.5. Dømi um ávirkan hjá næmingaráðum og/ella bólum av næmingum...	8
3. Niðurstøða og tilmæli umboðsmansins	9
3.1. Næmingaráð sambært fólkaskúlalógini	9
3.2. Rætturin at verða hoyrdur	10
3.3. Fjølbroytning í næmingaráðunum	11
3.4. Veruliga ávirkan	11
3.5. Reglugerð um næmingaráð	12

1. Kanningin

Ein av uppgávuunum hjá Løgtingsins umboðsmanni er at hava serligt eftirlit við børnum og ungum í Føroyum. Í § 4, stk. 1 í umboðsmanslógini (løgtingslóg nr. 60 frá 10. mai 2000 um Løgtingsins umboðsmann, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 91 frá 7. juni 2020) er ásett, at virksemi umboðsmansins fevnir um alla fyrisiting heimastýrisins (t.e. lands- og kommunalu), og viðurskifti hjá børnum á privatum stovnum v.m., hvørs uppgávur beinleiðis viðvíkja børnum. Bæði fólkaskúlar og frískúlar eru sostatt fevndir av virksemi umboðsmansins.

Umboðsmaðurin heldur eyga við, at Barnarættindasáttmálin hjá ST (bekendtgørelse nr. 6 af 16. januar 1992 om FN-konvention af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder) verður fylgdur, og at rættindini hjá børnum verða virð. Grein 12 í Barnarættindasáttmálanum ásetur, at eitt barn, sum er ført fyri at orða síni egnu sjónarmið, skal tryggjast rættin til frítt at greiða frá hesum sjónarmiðum í øllum viðurskiftum, sum hava samband við barnið. Dentur skal leggjast á barnsins sjónarmið í samsvari við aldurin á barninum, og hvussu búgvið tað er. Hesin rættur er ikki bara galdandi fyri tað einstaka barnið, men eisini fyri børn sum bólkur. Barnarættindasáttmálin setur einki niðara aldursmark fyri hesum rætti. Eitt nú skúlar hava tí skyldu at hoyra sjónarmiðini hjá næmingum, bæði í sambandi við avgerðir mótvegis einstaka næminginum og í sambandi við avgerðir, sum ávirka bólkar av næmingum.

Í § 56, stk. 2 í fólkaskúlalógini (løgtingslóg nr. 125 frá 20. juni 1997 um fólkaskúlan, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 52 frá 7. mai 2019) er ásett, at næmingarnir stovna eitt næmingaráð til hvønn skúla, ið hevur 5. ella eldri flokksstig.

Í § 12, stk. 5 í frískúlalógini (løgtingslóg nr. 46 frá 26. mars 2002 um frískúlar, sum broytt við løgtingslóg nr. 90 frá 9. juni 2020) er ásett, at eitt umboð fyri næmingarnar eftir áheitan frá skúlastýrinum kann luttaka á skúlastýrisfundunum. Eingin áseting er um at stovna næmingaráð.

Í serskúlalógini (løgtingslóg nr. 50 frá 9. mai 2005 um serskúla, sum broytt við løgtingslóg nr. 47 frá 6. mai 2016) er eingin áseting um at stovna næmingaráð.

Vísandi til omanfyristandandi gjørdi umboðsmaðurin av at kann, hvussu næmingaluttøka er skipað í skúlum kring landið. Tann 5. oktober 2021 sendi umboðsmaðurin tí skriv til allar fólkaskúlar, frískúlar og serskúla, 45 í tali, og bað teir um at svara niðanfyristandandi spurningum um, hvussu næmingaluttøka verður skipað í teirra skúla:

1. Hvussu nógvir næmingar eru í tykkara skúla, og hvørji flokksstig hevur skúlin?
2. Er næmingaráð skipað í tykkara skúla?
3. Um ja, hvussu fer val av næmingaráði fram?

4. Hvussu er næmingaráðið skipað, t.d. tal, aldur og kyn av limunum í næmingaráðnum?
5. Hvussu ofta hittist næmingaráðið, og hvør samskipar fundirnar?
6. Hvønn leiklut hevur næmingaráðið í virksemlu skúlans?
7. Nevn minst trý dømi um, hvussu tykkara skúli ítøkiliga hevur tikið atlit at sjónarmiðum hjá næmingaráðnum og/ella einum bólki av næmingum.

Umboðsmaðurin bað eisini skúlarnar senda sær avrit av møguligum viðtøkum og mannagongdum fyri næmingaráðini.

2. Svarini frá skúlunum

Umboðsmaðurin fekk svar frá 41 skúlum. Av hesum høvdu 22 skúlar stovnað næmingaráð, meðan 19 skúlar ikki høvdu næmingaráð.

2.1. Skúlar, sum ikki høvdu næmingaráð

Av teimum 19 skúlunum, sum ikki høvdu næmingaráð, vóru 16 fólkaskúlar, tveir frískúlar og ein serskúli. Talan var í flestu førum um smærri skúlar við undir 50 næmingum, men 5 av skúlunum - 3 fólkaskúlar, ein frískúli og ein serskúli - høvdu úr 51 upp í 180 næmingar.

14 av teimum 19 skúlunum uttan næmingaráð høvdu 5. ella eldri flokksstig - 11 fólkaskúlar, tveir frískúlar og ein serskúli – meðan 5 skúlar bara høvdu yngri flokksstig.

Ein av teimum 19 skúlunum upplýsti, at hann hevði havt næmingaráð fyrr, og 6 skúlar upplýstu, at teir ætlaðu at skipa næmingaráð í næstum.

2.2. Skúlar, sum høvdu næmingaráð

22 skúlar høvdu næmingaráð. Hesir skúlar høvdu millum 74 og 878 næmingar. Talan var um 21 fólkaskúlar og ein frískúla. 21 av skúlunum høvdu flokksstig frá 0./1. flokki og uppeftir, meðan ein skúli bara hevði flokksstig frá 6. flokki og uppeftir.

2.2.1. Samanseting í næmingaráðunum, so sum aldur og kyn av limunum

Í teimum 22 skúlunum vóru íalt 33 næmingaráð. 15 skúlar høvdu eitt næmingaráð, meðan 7 skúlar høvdu úr tveimum upp í fyra næmingaráð. Hesir 7 skúlarnir høvdu millum 150 og 878 næmingar.

- Fimm skúlar høvdu næmingaráð, har øll flokksstig vórðu umboðað.
- Níggju skúlar høvdu næmingaráð frá 4. flokksstigi og uppeftir. Allir hesir skúlar høvdu næmingar frá 0/1 flokksstigi til antin 7. ella 9./10. flokksstig. Tveir av skúlunum høvdu ikki umboð fyri 10. flokksstig í næmingaráðnum, hóast skúlarnir høvdu 10. flokksstig.
- Tríggir skúlar høvdu næmingaráð frá 5. flokksstigi og uppeftir. Hesir skúlar høvdu næmingar frá 0/1 flokksstigi til 9./10. flokksstig.
- Tveir skúlar høvdu bara næmingaráð frá 6. til 9. flokksstig, hóast teir høvdu næmingar frá 1. flokksstigi til ávikavist 9. og 10. flokksstig. Skúlin, sum hevði 10. flokksstig, hevði ikki umboð fyri 10. flokksstig í næmingaráðnum.
- Tríggir skúlar høvdu bara næmingaráð frá 7. til 9 flokksstig, hóast teir høvdu næmingar frá 0./1. til 9./10. flokksstig. Tveir av skúlunum høvdu ikki umboð fyri 10. flokksstig í næmingaráðnum, hóast skúlarnir høvdu 10. flokksstig.

Í flestu skúlunum varð eitt umboð úr hvørjum flokki, í teimum flokksstigum sum vóru umboðað í næmingaráðunum, valt í næmingaráðið. Í fyra skúlum vórðu tvey umboð úr hvørjum flokki vald. Í tveimum av hesum skúlunum vórðu ein genta og ein drongur vald úr hvørjum flokki, soleiðis at kynsbýtið í næmingaráðnum varð javnt av sær sjálvum.

Í teimum 33 næmingaráðunum var kynsbýtið javnt í 12 næmingaráðum, meiriluti av dreingjum var í 9 næmingaráðum, meiriluti av gentum var í 8 næmingaráðum, meðan kynsbýtið ikki var upplýst fyri tey seinastu 4 næmingaráðini.

2.2.2. Næmingaráðsvalið

Summir skúlar høvdu næmingaráðsval hvørt ár, aðrir skúlar annaðhvørt ár. Fleiri skúlar upplýstu, at næmingaráðsval var um heystið, vanliga í september mánaði. Onkur skúli miðaði ímóti at næmingaráðsvalið varð hildið samstundis sum kommunuval ella løgtingsval. 10 skúlar sendu umboðsmanninum avrit av viðtøkum og mannagongdum fyri næmingaráðsval og næmingaráðini.

Fleiri skúlar upplýstu, at ein lærari ella umboð fyri leiðsluna greiddu einstøku flokkunum frá um næmingaráðið í sambandi við næmingaráðsval. Teir næmingar í flokkinum, ið ynsktu tað, stillaðu upp og høvdu móguleika at halda valrøðu. Flokklærarin skipaði fyri valinum í flokshølinum. Í summum skúlum gjørdur næmingarnir eisini valplakatir, og móguleiki var fyri at velja ein uppstilladan næming í árganginum í næmingaráðið.

Nakrir av teimum størri skúlunum upplýstu, at teir gjørdur nógv burtúr næmingaráðsvalinum. Valið varð skipað sum eitt rættiligt kommunuval ella lögtingsval. Næmingarnir vórðu kunnaðir um næmingaráðsbeiðið, reglugerðin fyri næmingaráðið varð gjøgnumgingin, og næmingar skrivaðu seg upp sum valevni. Síðani vóru veljarafundir, har valevnini høvdu orðið. Valplakatir vórðu hongdar upp í skúlanum, og næmingarnir fingu valkort. Valhølið við atkvøðubásunum var opið ein ávísan dag. Síðani vórðu atkvøðurnar taldar upp, og valdu limirnir vórðu kunngjørdir.

2.2.3. Skipan av næmingaráðsfundum

Í 3 av teimum 22 skúlunum hittust næmingaráðini meira enn einaferð um mánaðin, í 6 skúlum hittust næmingaráðini umleið eina ferð um mánaðin, í 9 skúlum hittust næmingaráðini umleið annan hvønn mánað, í einum skúla hittist næmingaráðið umleið triðja hvønn mánað, og í 3 skúlum hittust næmingaráðini eftur tøvri.

Í flestu skúlum samskipaði ein lærari næmingaráðsfundirnar, ofta við hjálp frá formanninum í næmingaráðnum. Hesin lærarin var sum oftast eisini skrivari hjá næmingaráðnum. Í nøkrum skúlum luttók skúlaleiðarin á fundunum.

Dømi um skipan av næmingaráðsfundi var, at skrivarin, sum var lærari, samskipaði fundirnar og kallaði inn til fund. Næmingarnir fingu kunning um fundin í seinasta lagi 2 dagar áðrenn ásettu dagseting og høvdu móguleika at koma við fleiri punktum til fundarskránnu, um tørvur var á tí. Skúlin hevði ein uppskotskassa í skúlagongini, har allir næmingar skúlans kunnu leggja uppskot um evni til næmingaráðið at taka upp. Postkassin varð kannaður til hvønn næmingaráðsfund.

Tíggju skúlar sendu umboðsmanninum avrit av viðtøkum og reglum fyri næmingaráðið.

2.2.4. Leiklutur næmingaráðsins í virkseimi skúlans

Tað var rættiliga ymiskt, hvussu virkin næmingaráðini vóru í teimum ymisku skúlunum. Summir skúlar upplýstu, at næmingaráðini høvdu ein virknan leiklut í virkseimi skúlans. Aðrir skúlar upplýstu, at leikluturin hjá næmingaráðnum var eitt sindur skiftandi.

Umboð fyri áhugamál næminganna

Nakrir skúlar vístu á, at leikluturin hjá næmingaráðunum var at umboða sjónarmiðini hjá næmingunum fyri leiðslu skúlans og gera vart við ymiskt, ið næmingar skúlans ynsktu ella vildu ávirka. Næmingaráðini skuldu umboða áhugamálini hjá øllum næmingum skúlans og høvdu tí skyldu til at hoyra sjónarmiðini hjá øðrum flokkum ella øðrum næmingum í skúlanum. Onkrir skúlar upplýstu, at umboðini í næmingaráðunum fingu hugskot og ynskir frá næmingunum við at hava felags fundir við hinar næmingarnar.

Fremja og tryggja góð viðurskifti millum flokkin og lærara og leiðslu skúlans

Summir skúlar vístu á, at næmingaráðini skuldi fremja og tryggja góð viðurskifti millum næmingar og lærarar, og at næmingaráðslimir vóru bindilið millum flokkin og lærarar og leiðslu skúlans. Ein skúli vísti á, at um næmingarnir høvdu okkurt uppá hjartað, sum teir ikki fingu rúmd fyri hjá lærara, so kundu teir royna at fáa umboð teirra í næmingaráðnum at taka tað upp í ráðnum. Næmingaráðið hevði frælsi til at taka upp øll viðurskifti, ið umboðini vildu gera vart við, og tað, sum næmingaráðið arbeiddi við, varð tikið upp á starvsfólkafundum á skúlanum. Onkur skúli upplýsti, at vanliga var læraraumboðið við á fundum og vegleiddi, tá næmingaráðið hevði eitthvørt ítøkilig uppskot í mun til virksemi skúlans. Síðani ráðfærði læraraumboðið seg við leiðslu skúlans hesum viðvíkjandi. Summi næmingaráð høvdu árlegar fundir við námsfrøðiliga ráðið og høvdu eisini sent skriv til skúlastýrið. Okkurt næmingaráð var við á skúlastýrisfundi einaferð um árið. Onkur skúli upplýsti, at tá skúlastjórin fekk ítøkiligar samtyktir frá næmingaráðnum á borðið og varð biðin at seta tiltøk í verk, hendi tað ofta, at málini strandaðu og, av ymiskum orsøkum, ikki komu á mál.

Ráðgeva

Fleiri skúlar upplýstu, at næmingaráðið ráðgav í málum, sum viðkomu næmingunum. Vóru mál í skúlanum, sum skúlin metti vóru viðkomandi fyri næmingarnar, so varð næmingaráðið hoyrt, t.d. um trivnaðarætlan skúlans, reglur fyri røklaskipanina og áskoðan um nýggja skúlabygging.

Savnandi og skapa trivnað

Fleiri skúlar upplýstu eisini, at næmingaráðið var savnandi fyri næmingarnar í skúlanum og skapti trivnað við at fyrireika felags tiltøk og koma við uppskotum til leikur og virksemi, sum kundu gera gerandisdagin í skúlanum meira áhugaverdan fyri næmingarnar. Onkur skúli vísti á, at næmingaráðið tók mál upp, sum næmingarnir hildu hava týdning. Tað vóru ofta mál, sum vaksin ikki hugsaðu so nógv um dagliga, men sum gjørdu gerandisdagin meira áhugaverdan fyri næmingarnar.

Nærdemokrati

Onkrir skúlar vístu á, at leikluturin hjá næmingaráðnum eisini var at læra næmingarnar um nærdemokrati og, sum heild, um demokrati í verki.

2.2.5. Dømi um ávirkan hjá næmingaráðum og/ella bólum av næmingum

Dømini hjá skúlunum um, hvussu skúlarnir høvdu tikið atlit at sjónarmiðum hjá næmingaráðunum og /ella einum bólki av næmingum vóru rættiliga ymisk og fevndu breitt.

Skipa fyri øðrvísi skúladegi og tiltøkum

Flestu skúlarnir nevndu, at næmingaráðini vóru við til at skipa fyri ymiskum tiltøkum og øðrvísi skúladegi sum t.d. skúlabio, matardeggi, jólatúri, spælibólum, veitslum, talentkapping, ítróttardegi, konsertum, jólaleikum og skúlaføðingardeggi. Nakrir fáir skúlar upplýstu, at næmingaráðið hevði skipað fyri tiltaki saman við SSP og átaki fyri at fáa næmingarnar at nýta endurskin.

Ávirkan á fysiska umhvørvið í skúlanum

Flestu skúlar upplýstu eisini, at næmingaráðini høvdu verið við í tilgongd at betra fysiska umhvørvið í skúlanum, sum t.d. at mála, fáa til vega nýtt ella betri innbúgv, seta fokus á inniluftina, fáa betri umstøður at eta í matarstøðginum, betri vesiviðurskifti og fáa til vega súkkulskúr.

Ávirkan á uttandura øki

Nógvir skúlar nevndu, at næmingaráðini høvdu verið við í tilgongdini at betra um spæliøkið og útiøkið hjá skúlanum og høvdu havt ávirkan á innkeyp av innandura og uttandura leikum.

Ávirkan á reglur fyri skúlan

Eisini høvdu nógv næmingaráð havt ávirkan á reglur fyri skúlan, so sum røklaskipan, nýtslu av farteleson í skúlatíðini, skipan av fríkorteri og útisþæli, og reglur um inniloyvi og nýtslu av bygningum á skúlaøkinum.

Ávirkan á undirvísingina

Nakrir skúlar upplýstu, at næmingaráðini høvdu havt ávirkan á undirvísingina, sum t.d. longd av skúladegi, økt tímatal í onkrum faki, evnisdag, innkeyp av telduskipan og telduskíggjum og viðurskiftum viðvíkjandi setursskúla.

Ávirkan á tænarur í skúlanum

Eisini upplýstu nakrir skúlar, at næmingaráðið hevði havt ávirkan á matarskipanina í skúlanum, og at skúlin hevði fingið vatnkølisskipan.

Skúlar, sum ikki høvdu næmingaráð

Tveir av teimum 19 skúlunum, sum ikki høvdu næmingaráð, upplýstu, at teir tosaðu javnan við næmingarnir um trivnað og viðurskifti á skúlanum sum t.d. fríkorter, útisþøl, matarløtur, morgunsang og ynskir til leikur.

Ein av teimum skúlunum, sum ikki høvdu næmingaráð, upplýsti, at næmingarnir vórðu tiknir við uppá ráð, tá spælipláss skuldi gerast uttanfyri skúlan, at skúlin hevði spælilið, sum skipaði fríkorterini fyri allir næmingar í skúlanum, og at hugskotini til spølini vórðu funnin í felag. Viðhvørt vórðu fríkorterini skipað eftir aldursbólum í samráð við næmingarnar. Næmingarnir vórðu tiknir við upp á ráð í mun til undirvísingina og sluppu eftir ynski at arbeiða uttanfyri flokshølið, tá tað bar til. Flokslærarin hevði næmingasamrøður við hvønn einstakan næming, har næmingurin varð hoyrdur um fysisk, sosial og faklig viðurskifti í egnari undirvísingarstøðu.

Ein annar av teimum skúlunum, sum ikki høvdu næmingaráð, upplýsti, at skúlin hevði spælibólk, sum samskipaði spæl fyri hinar næmingarnar í skúlanum, og at næmingarnir vórðu tiknir við uppá ráð viðvíkjandi m.a. seturskúla, summerveitslu, FIFA-vølli og spæliplássi við skúlan.

Ein triði av teimum skúlunum, sum ikki høvdu næmingaráð, upplýsti, at skúlastýrið var í ferð við at gera eina spurnarkanning um, hvat næmingarnir vildu hava í skúlagarðinum í fríkorterinum.

3. Niðurstøða og tilmæli umboðsmansins

Kanningin vísti, at 19 av 41 skúlum ikki høvdu næmingaráð - 16 fólkaskúlar, tveir frískúlar og ein serskúli. 14 av hesum skúlunum - 11 fólkaskúlar, tveir frískúlar og ein serskúli - høvdu 5. ella eldri flokksstig.

3.1. Næmingaráð sambært fólkaskúlalógini

Í § 56, stk. 2 í fólkaskúlalógini er ásett, at til hvønn skúla, ið hevur 5. ella eldri flokksstig, stovna næmingarnir eitt næmingaráð. 9 av skúlunum í kanningini vóru ikki fevndir av hesi áseting, antin tí teir bara høvdu lægri flokksstig enn 5. flokksstig ella vóru frískúli ella serskúli.

Í áliti um nýggja fólkaskúlalóg frá 1996 stendur á s. 157, at:

“Til hvønn skúla, ið hevur 5. ella eldri flokksstig, stovna næmingarnir eitt næmingaráð. Næmingarnir hava onga formliga skyldu at stovna ráðið, men skúlaleiðarin eigur at ráða teimum til at fáa tað í lag, um teir ikki av eintingum gera tað.”

Umboðsmaðurin mælir til, at teir 11 fólkaskúlarnir við 5. ella eldri flokksstig, sum ikki hava næmingaráð, ráða næmingunum til og skipa fyri, at næmingarnir stovna næmingaráð sambært ásetingini í fólkaskúlalógini.

3.2. Rætturin at verða hoyrdur

Av teimum 22 skúlunum við næmingaráði, vóru fimm skúlar, har øll flokksstig í skúlanum vóru umboðað í næmingaráðnum. Í tveimum skúlum vóru bara næmingar frá 6. flokksstigi og uppeftir umboðaðir í næmingaráðnum. Í trimum skúlum vóru bara næmingar frá 7. flokki og uppeftir umboðaðir í næmingaráðnum. Í fimm skúlum var 10. flokksstig ikki umboðað í næmingaráðnum.

Undirvísingarleiðbeining fólkaskúlans frá 1990 snýr seg eisini um næmingaráð. Parturin um næmingaráð hevur støðið í lóg um skúlafyrisiting (løgtingslóg nr. 58 frá 2. oktober 1978 um skúlafyrisiting, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 46 frá 26. mars 2002). Partar av lógini um skúlafyrisiting eru avtiknir, men reglurnar um næmingaráð eru enn í gildið. Á s. 127 í Undirvísingarleiðbeiningini stendur um næmingaráð, at:

“Tað má haldast at vera í samljóð við andan í fólkaskúlalógini, at tilík næmingaráð verða skipað á hvørjum skúla við umboðum fyri allar flokkar í skúlanum.
Teir yngstu flokkarnir eiga eisini at vera umboðaðir, men skipað eigur at vera so fyri, at arbeiðið og ábyrgdin økjast við aldrinum.”

Grein 12 í Barnarættindasáttmálanum ásetur, at eitt barn, sum er ført fyri at orða síni egnu sjónarmið, skal tryggjast rættin til frítt at greiða frá hesum sjónarmiðum í øllum viðurskiftum, sum hava samband við barnið. Dentur skal leggjast á barnsins sjónarmið í samsvari við aldurin á barninum, og hvussu búgvið tað er. Hesin rættur er ikki bara galdandi fyri tað einstaka barnið, men eisini fyri børn sum bólkur. Ásetingarnar í Barnarættindasáttmálanum eru galdandi fyri børn upp til 18 ár, og einki niðara aldursmark er.

Umboðsmaðurin skal vísa á, at tað er týðningarmikið, at næmingarnir verða hoyrdir í viðurskiftum, sum viðvíkja teimum, og at sjónarmiðini hjá øllum næmingum á øllum flokksstigum verða umboðað og hoyrd, uttan mun til aldur, og at dentur verður lagdur á sjónarmiðini hjá næmingunum í samsvari við aldurin og búnaskap hjá næmingunum, í samsvari við grein 12 í Barnarættindasáttmálanum.

Umboðsmaðurin mælir til, at hóast ásetingina í fólkaskúlalógini § 56, stk. 2, so eiga skúlarinir at tryggja, at næmingar á øllum flokksstigum verða hoyrdir og hava møguleika at ávirka viðurskifti, sum viðvíkja teimum.

Av teimum trimum frískúlunum í kanningini, hevði bert ein skúli næmingaráð. Serskúlin hevði ikki næmingaráð.

Umboðsmaðurin mælir til, at ásetingar um at stovna næmingaráð ella um skipaða hoyring av næmingunum verða settar inn í frískúlalógina og serskúlalógina.

3.3. Fjølbroyni í næmingaráðunum

Í flestu skúlunum varð eitt umboð úr hvørjum flokki, av teimum flokksstigum, sum vóru umboðað í næmingaráðunum, valt í næmingaráðið. Kynsbýtið var javnt í 12 næmingaráðum, meiriluti av dreingjum var í 9 næmingaráðum, og meiriluti av gentum var í 8 næmingaráðum.

Umboðsmaðurin heldur tað vera týðningarmikið, at børn so tíðliga sum møguligt læra um og eru við í fólkaraðisligum mannagongdum. Næmingaráðsvalini og arbeiðið í næmingaráðunum hava stóran týðning í hesum sambandi. Endamálið er at geva næmingunum eina rødd, so áskoðan teirra verður borin fram á ein fólkaraðisligan hátt. Samansetingin í næmingaráðunum eigur tí at vera fjølbroytt, og valdu umboðini eiga at vera í øllum aldri og javnsett í kyni.

Umboðsmaðurin mælir til, at skúlarinir taka atlit at fjølbroyni, so sum aldur og kyn í sambandi við val og skipan av næmingaráðum.

3.4. Veruliga ávirkan

Yvirskipað hevur umboðsmaðurin ta fatan, at næmingaráðini í nógvum skúlum verða tikin við uppá ráð í viðurskiftum, sum viðvíkja teimum, og hava møguleika at ávirka umstøðurnar í skúlunum. Í summum skúlum sá tað tó út til, at næmingaráðini mest skipaðu fyri tiltøkum og komu við ynskjum um leikur o.tíl., men at tey ikki vórðu tikin við uppá ráð í øðrum høpi viðvíkjandi formligum og praktiskum avgerðum í skúlanum, sum eisini ávirkaði tey.

Í áliti frá 1996 um nýggja fólkaskúlalóg frá 1996 stendur á s. 157, at:

“Næmingaráðið er sjálvsagt tað gagn, ið røkir áhugamál næminganna mótvegis skúlanum og skúlamyndugleikunum á staðnum.”

Í Undirvísingarleiðbeining fólkkaskúlans frá 1990 stendur á s. 127 um næmingaráð, at:

“Næmingaráðið hefur til endamáls at geva næmingunum eitt stað, har teir hava høvi at taka upp og viðgera mál av felags áhuga. Næmingaráð er umboð næminganna á fundum í lærararáði, við skúlans leiðslu, við skúlanevndina og aðrar myndugleikar.

Í næmingaráðnum fáa næmingarnir høvi at skipa fyri, samstarva og at taka ábyrgd.

Næmingaráðsarbeiðið gevur næmingunum høvi at royna í verki evni síni til sjálvstøðuga støðutakan og at liva við og vera við til at taka avgerðir undir felags ábyrgd.

Umframt at hava ummælisrætt í øllum málum, sum víkja at næmingunum, eigur næmingaráðið at vera við til at skipa fyri felags tiltøkum á skúlanum.”

Umboðsmaðurin mælir til, at skúlarnar eru varugir við, at næmingaráðini ikki bara verða hoyrd og hava ávirkan, tá skipast skal fyri undirhaldi o.tíl., men at tey eisini verða tikin við uppá ráð, tá aðrar avgerðir verða tiknar í skúlanum ella viðvíkjandi skúlanum, sum hefur ávirkan á gerandisdagin hjá næmingunum.

3.5. Reglugerð um næmingaráð

Bara 10 skúlar sendu umboðsmanninum avrit av viðtøkum og mannagongdum fyri næmingaráðsval og næmingaráðini. Hesar viðtøkur og mannagongdir vóru rættiliga ymiskar.

Í Undirvísingarleiðbeining fólkkaskúlans frá 1990 stendur um næmingaráð á s. 127, at:

“Sambært § 31 í skúlafyrisitingarlógini kann næmingaráð verða skipað í fólkkaskúlanum, og hava tá umboð ráðsins høvi at vera við í skúlans virksemi og leiðslu eftir nærri av Landsskúlaráðnum settum reglum.

Men av tí at ongar reglur enn eru gjørdar, er tað rættiliga tilvildarligt, hvussu næmingaráð verða skipað, og hvussu tey virka.“

Í § 31, stk. 1 í skúlafyrisitingarlógini (løgtingslóg nr. 58 frá 2. oktober 1978 um skúlafyrisiting, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 46 frá 26. mars 2002) er ásett:

“Um so er, at tað á einum almennum skúla verður stovnað næmingaráð, hava umboð fyri hetta høvi til at taka lut í skúlans ella stovnsins virksemi og leiðslu eftir nærri av landsstýrismanninum ásettum reglum.”

Harumframt er ásett í § 56, stk. 3 í fólkkaskúlalógini, at landsstýrismaðurin ger reglur viðvíkjandi næmingaráðum.

So vítt umboðsmaðurin dugir at síggja, eru ongar reglur gjørdar um skipan og virkseml í næmingaráðum.

Vísandi til omanfyri standandi skal umboðsmaðurin heita á landsstýrismannin í skúlamálum um at áseta reglur viðvíkjandi næmingaráðsvali og skipan og virkseml í næmingaráðum, soleiðis at næmingar fáa greiða atgongd og ítøkilig rættindi at taka lut í virkseml skúlans.

Umboðsmaðurin skal vísa á, at børn og ung skulu liva við teimum avgerðunum, sum tey vaksnu taka. Skúlarin eiga at taka børn og ung við í arbeiði sítt, tí avgerðir viðvíkjandi børnum og ungum, verða betri, tá børn og ung eru við og hava móguleika at ávirka mál, sum snúgva seg um tey. Tey skulu merkja, at teirra luttøka er týðningarmikil, og at tey hava ávirkan. Hetta viðførir, at tey verða meira áhugað í samfelagnum, taka felags ábyrgd og læra fólkaræðisliga mannagongd og atferð. Í hesum høpi kunnu næmingaráð verða við til áhaldandi at skipa luttøku av børnum og ungum í avgerðum hjá skúlunum og harvið geva børnum og ungum móguleika fyri at útinna síni rættindi og verða hoyrd og hava ávirkan á avgerðir, sum viðvíkja teimum.

Hanna Vang
Løgtingsins umboðsmaður